

Türkiye'nin Yeniden Asya Girişimi ve İhracatta Yeni Dönem: Potansiyel Pazarlar ve Sektörel Analiz

Fatih KAPLAN*
Ahmet KOLUMAN**
Melisa BOLAT***

Öz

Bu çalışma, Türkiye'nin Yeniden Asya Girişiminin ihracat performansı ve potansiyeli üzerindeki etkilerini genişletilmiş çekim modeli çerçevesinde incelemektedir. Analizde, Türkiye'nin 2007-2024 döneminde 26 Asya ülkesine gerçekleştirdiği ihracatı kapsayan panel veri seti kullanılmış ve sıfır ticaret akımları ile değişen varyans sorununu dikkate alan PPML tahmincisi uygulanmıştır. Bulgular, ekonomik büyüklük ve coğrafi mesafe gibi geleneksel belirleyicilerin önemini koruduğunu ve Yeniden Asya Girişiminin ihracat performansı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etki yarattığını göstermektedir. Sektörel analizler, politika etkisinin sektörler arasında farklılaştığını ve ihracat yapısının homojen olmadığını ortaya koymaktadır. İhracat potansiyeli tahminleri ise girişimin olumlu etkilerine rağmen Türkiye'nin Asya pazarlarında hâlâ değerlendirilmemiş ihracat fırsatlarının bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İhracat Potansiyeli, Çekim Modeli, Asya Ülkeleri, Türkiye, PPML

*Prof.Dr., Tarsus Üniversitesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, fkaplan@tarsus.edu.tr; <https://orcid.org/0000-0001-7417-1126>

**Öğr.Gör.Dr., Tarsus Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Lojistik Programı, ahmetkoluman@tarsus.edu.tr; <https://orcid.org/0000-0002-6157-3051>

***Arş.Gör., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, melisa.bolat@hku.edu.tr; <https://orcid.org/0000-0003-0552-253X>

Makalenin Gönderilme Tarihi: 09.02.2026

Kabul Tarihi: 30.06.2026

A New Era in Turkish Exports through the Asia Anew Initiative: An Analysis of Potential Markets and Sectors

Abstract

This study examines the impacts of Türkiye's Asia Anew Initiative on its export performance and potential within the framework of an augmented gravity model. The analysis utilises a panel data set covering Türkiye's exports to 26 Asian countries for the period 2007-2024. It employs the Poisson Pseudo-Maximum Likelihood (PPML) estimator, which accounts for zero trade flows and heteroskedasticity. The findings indicate that traditional determinants, such as economic size and geographical distance, remain significant, and that the Asia Anew Initiative has exerted a statistically significant and positive effect on export performance. Sectoral analyses reveal that the policy impact varies across industries and that the export structure is not homogeneous. Furthermore, export potential estimates suggest that, despite the positive effects of the initiative, Türkiye still possesses untapped export opportunities in Asian markets.

Keywords: *Export Potential, Gravity Model, Asian Countries, Türkiye, PPML*

JEL Classification Codes: *C33, F10, F14, N75*

Giriş

Son yıllarda Asya, küresel ekonomik büyümenin temel itici gücü haline gelmiş; üretim, tüketim ve ticaret ağlarının giderek bu bölge etrafında yoğunlaşmasıyla birlikte uluslararası ticaret yapısını köklü biçimde dönüştürmüştür. Özellikle Çin, Güneydoğu Asya ve Güney Asya ekonomilerinin küresel ticarete artan payı, dünya ekonomisinin ağırlık merkezinin batıdan doğuya kaydığına işaret etmekte; bu yapısal dönüşüm ülkelerin geleneksel ticaret ortaklarını ve dış ticaret stratejilerini yeniden değerlendirmesini zorunlu kılmaktadır (Bergstrand, 1989; Head ve Mayer, 2014; Altay, 2024; Huang vd., 2024; World Bank, 2025). Küresel değer zincirindeki bu yeniden yapılanma, yalnızca ticaret hacmini değil, ülkelerin ihracat kompozisyonlarını, pazar bağımlılıklarını ve uzun vadeli büyüme dinamiklerini de doğrudan etkilemektedir. Bu dönüşüm, özellikle ihracat yapısı belirli pazarlarda yoğunlaşmış ülkeler açısından daha belirgin sonuçlar doğurmaktadır. Literatürde, ihracatın coğrafi olarak aşırı yoğunlaşmasının, küresel talep şokları, bölgesel krizler ve ticaret politikalarındaki belirsizlikler karşısında ülkelerin dış ticaret kırılganlığını artırdığına dikkat çekilmektedir (Bergstrand, 1990; Mulabdic ve Yasar, 2021). Bu bağlamda Türkiye, ihracat yapısı tarihsel olarak Avrupa Birliği pazarında yoğunlaşan bir ekonomi olarak Asya'daki küresel dönüşümden doğrudan etkilenmektedir. Avrupa pazarı Türkiye için hâlâ temel ticaret ortakları olmaya devam etmekle birlikte Asya'nın küresel talep artışındaki yükselen rolü, Türkiye açısından ihracatın

coğrafi çeşitlendirilmesini yalnızca bir tercih değil, stratejik bir zorunluluk hâline getirmektedir. Asya pazarları, artan nüfus, yükselen gelir düzeyi ve genişleyen orta sınıfıyla Türkiye açısından yeni ihracat fırsatları sunmakta; aynı zamanda mevcut ihracat yapısının daha dengeli bir yapıya kavuşturulabileceği alternatif bir eksen oluşturmaktadır. Nitekim Asya ülkeleriyle ticaretin potansiyel düzeyi ile fiili ticaret hacmi arasındaki farkın birçok ülkede oldukça yüksek olduğu çekim modeli temelli çalışmalarda sıklıkla vurgulanmaktadır (Miankhel vd., 2014; Jing vd., 2020; Zhai, 2023). Bu bulgular, Asya'nın yalnızca mevcut ticaret ilişkileri açısından değil, değerlendirilmemiş ihracat potansiyeli bakımından da stratejik bir bölge olduğunu göstermektedir. Bu stratejik çerçeve doğrultusunda Türkiye, Asya ülkeleriyle siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerini daha bütüncül bir perspektifle ele almak amacıyla 2019 yılında “Yeniden Asya Girişimi”ni ilan etmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2019). Bu girişim, küresel ekonomik ve siyasi ağırlık merkezinin giderek Çin merkezli Asya'ya kaydığı yönündeki yapısal dönüşümün bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Özellikle 2013 yılında Çin tarafından duyurulan Kuşak ve Yol Girişimi sonrasında hız kazanan bu süreç, Asya'nın küresel üretim ve ticaret ağlarındaki rolünü daha da güçlendirmiştir. Söz konusu dönüşüm, Türkiye açısından bölge ülkeleriyle ilişkilerin derinleştirilmesini ve Asya pazarlarına yönelik dış ticaret stratejilerinin yeniden yapılandırılmasını bir gereklilik hâline getirmiştir.

Yeniden Asya Girişimi, diplomatik ilişkilerin ötesine geçerek ticaret, yatırım, lojistik ve kurumsal iş birliklerini kapsayan uzun vadeli bir dış ticaret ve dış politika vizyonu sunmaktadır. Girişimin temel hedeflerinden biri, Türkiye'nin dış ticaretinde dengeyi güçlendirmek ve Asya pazarlarındaki ihracat kapasitesini artırmaktır (Eurasian Research Institute, 2021). Bununla birlikte bu tür stratejik yönelimlerin politika belgelerinde yer alması, tek başına ihracat performansında ölçülebilir ve kalıcı bir dönüşüm yarattığını göstermeye yetmemektedir (Üngör, 2025). Bu noktada temel sorun, Yeniden Asya Girişiminin Türkiye'nin ihracat akımlarında ne ölçüde somut bir etki yarattığı ve bu etkinin hangi ülke ve sektörler açısından daha belirgin olduğu sorusudur. Mevcut literatür, ülkelerin ihracat performanslarını ve değerlendirilmemiş ticaret fırsatlarını analiz etmek amacıyla ağırlıklı olarak çekim modeli çerçevesine dayanmaktadır. Anderson (1979) ve Bergstrand (1989, 1990) tarafından teorik temelleri güçlendirilen çekim modeli, ticaret akımlarını ekonomik büyüklük, coğrafi mesafe ve ticaret maliyetleri gibi yapısal faktörler üzerinden açıklamakta; çok sayıda ampirik çalışma ülkelerin mevcut ihracat düzeylerinin potansiyellerinin altında kaldığını ortaya koymaktadır (Batra, 2006; Abbas ve Waheed, 2015; Miankhel vd., 2014; Mulabdic ve Yasar, 2021). Türkiye'ye odaklanan çalışmalar da, ülkenin çeşitli pazarlarda ihracat potansiyelinin önemli ölçüde değerlendirilmediğine işaret etmektedir (Mulabdic ve Yasar, 2021). Bununla birlikte, çekim modeli literatürünün büyük bir bölümü ticaret akımlarını açıklarken serbest ticaret anlaşmaları ve ekonomik büyüklükler gibi geleneksel değişkenlere odaklanmakta; devlet tarafından yönlendirilen stratejik dış ticaret girişimleri

ampirik modellere nadiren dahil edilmektedir (Díaz-Mora vd., 2023). Oysa son dönemde dış ticaret politikaları, yalnızca tarifeler ve anlaşmalar yoluyla değil, aynı zamanda uzun vadeli bölgesel yönelimler ve stratejik açılımlar aracılığıyla da şekillenmektedir (Abbas vd., 2025). Bu durum, özellikle Asya gibi hızla dönüşen bir coğrafyada, politika temelli yön değişimlerinin ihracat performansı ve potansiyeli üzerindeki etkisinin sistematik biçimde analiz edilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma, uluslararası ticaret ve ihracat potansiyeli literatürüne birden fazla açıdan özgün katkı sunmaktadır. İlk olarak, mevcut çekim modeli çalışmalarının büyük bir kısmı ticaret politikalarını dolaylı biçimde ele alırken bu çalışma Türkiye'nin Yeniden Asya Girişimini açık bir politika değişkeni olarak genişletilmiş çekim modeli çerçevesine dâhil etmektedir. Bilindiği kadarıyla bu çalışma, söz konusu girişimin ihracat üzerindeki etkilerini panel veri çekim modeli kullanarak nicel biçimde ölçen ilk ampirik çalışmadır. Bu yönüyle makale, stratejik dış ticaret politikalarının ihracat akımları üzerindeki etkilerini doğrudan inceleyen sınırlı literatüre özgün bir katkı sağlamaktadır. İkinci olarak çalışma, 2007-2024 dönemini kapsayan uzun bir zaman aralığında PPML tahmincisini ve ithalatçı sabit etkilerini birlikte kullanarak metodolojik açıdan literatürü ileri taşımaktadır. Bu yaklaşım, sıfır ticaret gözlemlerinin analize dahil edilmesine olanak tanırken çoklu direnç terimlerinden kaynaklanan sapmaları da kontrol altına alarak tutarlı ve güvenilir tahminler elde edilmesini sağlamaktadır. Çalışmada veri kısıtları nedeniyle analiz dönemi, düzenli veri akışının sağlandığı ilk yıl olan 2007'den itibaren ele alınmıştır. Üçüncü olarak, bu çalışma ticaret politikalarının sektörel düzeyde heterojen etkilerini ortaya koyarak literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Yeniden Asya politikasının bazı sektörlerde ihracatı artırıcı, bazı sektörlerde ise sınırlayıcı etkiler yarattığı bulgusu, tek tip politika etkisi varsayımının geçerliliğini sorgulamakta ve daha hedefli sektör politikalarının gerekliliğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, ihracat yapısının homojen olmadığı varsayımından hareketle analiz sektörel düzeye genişletilmiş ve politika etkilerinin sektörler arasındaki farklılaşması etkileşim terimleri aracılığıyla incelenmiştir. Ayrıca çekim modeli tahminlerine dayalı olarak hesaplanan potansiyel ihracat oranları sayesinde Türkiye'nin Asya pazarlarında potansiyelinin altında kaldığı ülkeler tespit edilmiş ve ihracatın coğrafi ve sektörel çeşitlendirilmesine yönelik somut politika çıkarımları elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, geleneksel ekonomik belirleyicilerin ötesinde, devlet tarafından yönlendirilen stratejik dış ticaret politikalarının ihracat performansı üzerindeki rolüne dair önemli kanıtlar sunmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'nin Yeniden Asya Girişimi, literatürde büyük ölçüde ihmal edilen bir politika boyutunu temsil etmektedir. Asya'nın küresel ticarete artan ağırlığı ile Türkiye'nin dış ticaret stratejisinde benimsediği bu yön değişimi arasındaki ilişkinin ampirik olarak incelenmesi yalnızca Türkiye'nin mevcut ihracat performansını değil, aynı zamanda Asya pazarlarındaki değerlendirilmemiş ihracat potansiyelinin de ne ölçüde harekete geçirilebildiğini ortaya koymak açısından kritik önem taşımaktadır.

Dolayısıyla Yeniden Asya Girişiminin ihracat üzerindeki etkisinin sistematik biçimde analiz edilmesi hem Asya'nın küresel ticaretteki yükselen rolünü hem de Türkiye'nin bu dönüşüm karşısında nasıl konumlandığını anlamak açısından güçlü bir analitik gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü giriş niteliğindedir. İkinci bölümde ihracat potansiyeli ve çekim modellerine ilişkin teorik çerçeve ile ilgili literatür ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde analizde kullanılan veri seti, değişkenler ve ekonometrik yöntem açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde temel ampirik bulgular sunulmakta, ihracat potansiyeli tahminleri ve bu tahminlerin politika çıkarımları değerlendirilmektedir. Beşinci bölümde çalışma sonuçlandırılmakta ve gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulmaktadır.

1. Literatür Taraması

Potansiyel ihracatın ölçülmesine yönelik literatür incelendiğinde, çalışmaların büyük ölçüde çekim modelini analitik bir çerçeve olarak benimsediği görülmektedir. Çekim modeli, ülkeler arasındaki fiili ticaret akımlarını ekonomik büyüklük, coğrafi mesafe ve ticaret maliyetleri gibi yapısal faktörler üzerinden açıklayarak mevcut ticaret düzeyinin potansiyelin altında mı yoksa üzerinde mi gerçekleştiğini ortaya koymaya imkân tanımaktadır. Bu yaklaşım çerçevesinde yapılan ampirik çalışmalar, özellikle gelişmekte olan ülkeler ve yükselen pazarlar açısından çok sayıda ülke ve sektörde değerlendirilmemiş ihracat potansiyelinin bulunduğunu göstermektedir.

Asya odaklı çalışmalar, bölgenin yalnızca küresel ticaretteki mevcut ağırlığı bakımından değil, aynı zamanda değerlendirilmemiş ticaret fırsatları açısından da stratejik bir konumda olduğunu ortaya koymaktadır. Zhai (2023), 2001-2021 dönemine ait verilerle Çin ile Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ülkeleri arasındaki ihracat potansiyelini analiz etmiş ve Vietnam ile olan ticarete uygunluğa ulaştığını, buna karşın diğer ASEAN üyesi ülkelerin büyük bir kısmında halen önemli ölçüde değerlendirilmemiş ihracat potansiyeli bulunduğunu tespit etmiştir. Benzer biçimde Jing vd. (2020), Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi kapsamındaki 65 ülke ile yenilenebilir enerji ürünleri ticaret potansiyelini 2007-2017 dönemi için incelemiş ve özellikle Orta ve Doğu Avrupa ile Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinin Çin açısından yüksek ticaret potansiyeli barındırdığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, Asya merkezli ticaret ilişkilerinde potansiyel ile fiili ticaret arasındaki farkın halen önemli boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Ülke bazlı analizler, ihracat potansiyelinin coğrafi ve sektörel olarak homojen bir yapı sergilemediğine işaret etmektedir. Mulabdic ve Yasar (2021), Türkiye'nin 2010-2017 dönemine ait ihracat potansiyelini çekim modeli çerçevesinde analiz etmiş ve Türkiye'nin özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Japonya gibi büyük pazarlarda potansiyelinin altında ihracat gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur. Sektörel düzeydeki bulgular ise elektronik ve kimya sanayilerinin yüksek ihracat potansiyeline sahip

olduğunu göstermektedir. Türkiye özelinde sektörel ayrışmaya odaklanan Süleyman (2022) çalışmasında, tarım ve sanayi sektöründe Türkiye'nin mevcut ihracat performansının potansiyelin altında kaldığını; özellikle tarım sektöründe Hindistan, Çin, Mısır ve Rusya gibi büyük pazarlarda önemli ölçüde değerlendirilmemiş ihracat potansiyeli bulunduğunu vurgulamaktadır.

Benzer sonuçlar diğer ülkeler için yapılan çalışmalarda da gözlenmektedir. Miankhel vd. (2014), Avustralya'nın ihracat potansiyelini stokastik sınır çekim modeli kullanarak analiz etmiş ve mineral ürünler ile tarım ve imalat sektörlerinde ASEAN, Doğu Asya ve Latin Amerika bölgelerinde yüksek düzeyde değerlendirilmemiş ihracat potansiyeli bulunduğunu tespit etmiştir. Eita (2016), Namibya'nın ihracat potansiyelini incelediği çalışmasında, ülkenin Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) ve Avrupa Birliği üyeleriyle yoğun ticaret ilişkisine sahip olduğunu, ancak Avustralya, Hollanda ve Güney Afrika gibi ülkelerle önemli ölçüde değerlendirilmemiş ihracat potansiyeli bulunduğunu ortaya koymuştur.

Gelişmekte olan ülkeler üzerine yapılan çalışmalar, ihracat potansiyelinin politika ve kurumsal faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Abbas ve Waheed (2015), Pakistan'ın ihracat potansiyelini analiz ettikleri çalışmalarında, Avrupa, Afrika ve Asya'daki birçok pazarda yüksek ihracat potansiyeli bulunduğunu belirterek stratejik pazar çeşitlendirmesinin önemine dikkat çekmiştir. Benzer biçimde Abbas vd. (2025), Rusya'nın ihracat akışlarını genişletilmiş bir çekim modeliyle inceledikleri çalışmalarında, özellikle Asya ve Afrika'daki gelişmekte olan ülkelerin Rusya açısından henüz tam anlamıyla değerlendirilememiş yüksek bir ihracat potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ticaret ilişkilerinin yalnızca ekonomik büyüklük ve mesafe gibi geleneksel faktörlerle değil, aynı zamanda politika yönelimleri ve stratejik tercihlerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Batra (2006), Hindistan'ın küresel ticaret potansiyelini analiz ettiği çalışmasında, özellikle Çin ve Pakistan gibi komşu ülkelerle olan ticaretin tahmin edilen potansiyelin oldukça altında kaldığını göstermiştir. Jomit (2014) ve Kassa (2013) gibi çalışmalar ise çevre dostu ürünler, tarım ve emtia ticareti gibi ürün bazlı analizlerde, Orta Doğu, Asya ve Afrika pazarlarında yüksek değerlendirilmemiş ihracat potansiyelinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Deluna ve Cruz (2014) Filipinler örneğinde, ABD, Çin ve Japonya gibi büyük pazarlarda fiili ticaretin potansiyelin oldukça altında kaldığını göstermektedir.

Genel olarak literatür, ihracat potansiyelinin ülkeler, sektörler ve bölgeler arasında önemli ölçüde farklılaştığını; özellikle Asya pazarlarında potansiyel ile fiili ticaret arasındaki farkın birçok ülke için halen yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte mevcut çalışmaların büyük bir bölümü ihracat potansiyelini ekonomik büyüklükler, mesafe ve ticaret maliyetleri gibi yapısal değişkenler çerçevesinde ele almakta; devlet tarafından yönlendirilen uzun vadeli stratejik dış ticaret girişimlerini ampirik modellere doğrudan dahil etmemektedir. Son dönem literatürü, ticaret politikalarının etkilerinin yalnızca ikili ilişkilerle sınırlı kalmadığını, üçüncü ülkeler üzerinden dolaylı etkiler

yaratabildiğini göstermektedir (Lee vd., 2023). Bu durum, özellikle Asya gibi hızla dönüşen bir coğrafyada, politika temelli yön değişimlerinin ihracat performansı ve potansiyeli üzerindeki etkilerinin sistematik biçimde analiz edilmesini gerekli kılmaktadır.

2. Veri Seti, Yöntem ve Model

Bu çalışmada, Türkiye'nin 26 Asya ülkesiyle gerçekleştirdiği ikili ihracat akımlarına ilişkin 2007-2024 dönemini kapsayan panel veri seti kullanılmaktadır. Ülkeler bazında veri kısıtları göz önünde bulundurularak analiz dönemi düzenli verinin sağlandığı 2007 yılından itibaren başlatılmıştır. Türkiye'nin 2019 yılında ilan ettiği Yeniden Asya Girişiminin ihracat üzerindeki etkisi ve potansiyel ihracat düzeyi genişletilmiş çekim modeli çerçevesinde analiz edilmektedir. Çalışmada uluslararası ticaret akımlarının analizlerinde sıklıkla kullanılan temel ekonometrik model çekim modeli kullanılmaktadır. Bu model fizikçi Isaac Newton tarafından ortaya konulan yer çekimi yasasına dayanmaktadır. Bu yasaya göre, yerçekimi fiziksel bir kuvvet olup kütle ile artarken mesafe ile azalmaktadır. Söz konusu model, Model 1'de sunulmaktadır.

$$F_{ij} = G \frac{M_i * M_j}{d_{ij}^2} \quad (1)$$

Model 1'de; F_{ij} iki cisim arasındaki çekim gücünü, G çekimsel sabit kuvveti, M_i i cisminin kütlesini, M_j j cisminin kütlesini, d_{ij} ise iki cisim arasındaki mesafeyi temsil etmektedir. Newton'un "Evresel Çekim Yasası" olarak bilinen bu model Isard ve Peck (1954) tarafından dünya ticareti için geliştirilmiştir. Daha sonra Tinbergen (1962) tarafından uluslararası ticaretin araştırılması için matematiksel temelleri oluşturulmuştur. Model dış ticaret akımlarının analizi için düzenlendiğinde, cisimlerin kütleleri yerine ülkelerin ekonomik büyüklüklerini temsil edebilen gayrisafi yurt içi hasılları (GSYH), ülkelerin nüfusu, ülkelerin yüzölçümleri; cisimler arasındaki mesafe yerine ise ülkeler arasındaki coğrafi uzaklıklar kullanılmaktadır.

$$X_{ij} = \beta_0 \frac{(Y_i)^{\beta_1} * (Y_j)^{\beta_2}}{(D_{ij})^{\beta_3}} \quad (2)$$

Model 2'de; X_{ij} iki ülke arasındaki uluslararası ticaret akışını, Y_i ihracatçı ülkenin ekonomik büyüklüğü, Y_j ithalatçı ülkenin ekonomik büyüklüğünü, D_{ij} ise iki ülke arasındaki coğrafi mesafeyi tanımlamaktadır (Deardorff, 1995:9). Ülkeler arasındaki uluslararası ticaret akışını belirleyen çok sayıda faktör olmasına rağmen temel olarak üç faktör etkili olmaktadır. Bu faktörlerden birincisi ihracatçı ülkenin ekonomik büyüklüğü ülkenin arz kapasitesini, ikincisi ithalatçı ülkenin ekonomik büyüklüğü potansiyel talep hacmini ve üçüncüsü coğrafi mesafe dış ticaretin temel maliyet unsurlarından biri olan ulaştırma maliyetlerini temsil etmektedir (Tinbergen, 1962:263). İlgili modelin doğrusal olmayan yapısı nedeniyle değişkenler arasındaki ilişkileri ekonometrik olarak tahmin edebilmek amacıyla model, her iki tarafın doğal

logaritması alınarak doğrusal hale getirilmektedir. Bu işlem sonucunda elde edilen log-doğrusal model şu şekildedir:

$$\ln X_{ij} = \beta_0 + \beta_1 \ln Y_i + \beta_2 \ln Y_j - \beta_3 \ln DIST_{ij} + \varepsilon_{ij} \quad (3)$$

Model 3'te; β_0 , β_1 , β_2 ve β_3 tahmin edilen değişkenlerin parametrelerini, ε_{ij} ise sabit varyanslı hata terimini ifade etmektedir. Bu temel model daha sonra nüfus, ortak dil, ortak sınır, kolonyal bağların bulunup bulunmadığı, serbest ticaret anlaşmasının varlığı gibi değişkenler eklenerek genişletilmiştir (Dinçer, 2014:15-16). Çalışmanın temel amacı doğrultusunda, standart çekim modeline Türkiye'nin "Yeniden Asya" politikasının etkinliğini ölçmek üzere bir kukla değişken eklenmiştir. Bu yaklaşım, ticaret politikası şoklarının yapısal çekim modelleri çerçevesinde karşıt ticaret akımları üzerinden değerlendirilmesini öneren son dönem literatürle de uyumludur (Lin ve Lin, 2023). Diğer yandan, Asya ülkeleri arasında Türk Devletleri Teşkilatı üyesi olan partner ülkelerin etkisini ayırtırmak amacıyla modele bir kontrol değişkeni dahil edilmiştir. Aynı zamanda modele Asya ülkeleri ile serbest ticaret anlaşmasının varlığını gösteren bir kukla değişken eklenmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan Asya ülkeleri ile Türkiye arasında sınır komşuluğu, ortak dil veya sömürge geçmişi gibi bağlar bulunmadığı için ilgili kukla değişkenler modelden dışlanmıştır. Sonuç olarak çalışmada Model 4 tahmin edilmiştir:

$$\ln EXP_{ij,t} = \beta_0 + \beta_1 \ln GDP_{i,t} + \beta_2 \ln GDP_{j,t} - \beta_3 \ln DIST_{ij} + \beta_4 \ln STA_{ij,t} + \beta_5 \ln TÜRK_j + \beta_6 \ln ASYA_{j,t} + v + \varepsilon_{ij} \quad (4)$$

Model 4'te; i indisi ihracatçı ülkeyi, j ithalatçı ülkeyi (1,2,3...,26), t ise zamanı (2007-2024) temsil etmektedir. Model 4'te aynı zamanda ithalatçı sabit etkisini gösteren v değişkeni yer almaktadır. Bu değişken ithalatçıda meydana gelen gözlenemeyen etkiler ile ticarete konu olan ülkelerle ticaretinin maliyetini gösteren çoklu direnç terimlerini göstermektedir (Head ve Mayer, 2014:132).

$EXP_{ij,t}$, ihracatçı ülke olan Türkiye'nin t zamanda Asya ülkelerine yaptığı ihracatı göstermektedir. İhracat verileri dolar cinsinden olup COMTRADE veri tabanından elde edilmiştir. $GDP_{i,t}$ ve $GDP_{j,t}$, sırasıyla t zamanda ihracatçı ülke olan Türkiye'nin GSYH'si ile ithalatçı ülkeler olan Asya ülkelerinin GSYH'sini temsil etmektedir. GSYH verileri dolar cinsinden olup Dünya Bankası veri tabanından alınmıştır. Bu değişkenler ülkelerin arz ve talep kapasitesini göstermektedir ve ihracat üzerinde beklenen değerleri pozitifdir. $DIST_{ij}$, ihracatçı ve ithalatçı ülke arasındaki coğrafi mesafeyi temsil etmektedir. Mesafe değişkeni ülkeler arasındaki ulaştırma maliyetlerini yansıttığı için beklenen işaret negatiftir. Mesafe değişkenine ait veriler CEPII veri tabanından elde edilmiştir. $STA_{ij,t}$, Türkiye ile partner Asya ülkesi arasındaki serbest ticaret anlaşmasının varlığını gösteren kukla değişkeni temsil etmektedir. STA'nın varlığı iki ülke arasındaki gümrük maliyetlerini azaltacağı için beklenen işaret pozitifdir. Türkiye'nin STA anlaşmasının olduğu ülkelere ait veriler CEPII veri tabanından alınmıştır. $TÜRK_j$, ithalatçı ülkenin Türk Devletleri Teşkilatı (TDK) üyesi olmasını gösteren kukla

değişkeni ifade etmektedir. Türk devletleri ile hem siyasi ve kültürel hem de etnik bağlar nedeniyle bu değişkenin beklenen işareti pozitifdir. $ASYA_{j,t}$, “Yeniden Asya” politikasının etkinliğini ölçmek amacıyla kullanılan kukla değişkeni temsil etmektedir. Bu değişkenin beklenen etkisi pozitifdir.

Çalışmada, Türkiye’nin “Yeniden Asya” politikasının ihracat performansı üzerindeki etkisi sadece ülke bazında değil, heterojen sektör yapısı da dikkate alınarak analiz edilmektedir. Çekim modelinin mikroekonomik temellere dayandırılmasında Anderson (1979) öncü bir rol oynamıştır. Anderson (1979), ürünlerin menşe ülkesine göre farklılaştığı varsayımı altında, Sabit İkame Esnekliği (CES) fonksiyonunu kullanarak çekim modelini geliştirmiştir. Bu gelişme, makro ölçekteki ticaret akımlarının, tüketici davranışları ve ürün farklılaşması gibi mikro temellerle açıklanmasına olanak tanımıştır. Daha sonra Bergstrand (1989, 1990) tarafından yapılan katkılarla model daha da genişletilmiştir. Bergstrand, modele ekonominin arz tarafını da ekleyerek çekim modelini klasik ticaret teorileriyle ilişkilendirmiştir. Bu yaklaşıma göre ticaret hacmi yalnızca ülkelerin ekonomik büyüklüklerine ve mesafeye değil, aynı zamanda tüketicilerin tercihlerine göre de farklılaşmaktadır. Bu bütünsel yaklaşım, Türkiye’nin Asya pazarlarındaki sektörel ihracat dinamiklerini anlamlandırmak için uygun bir zemin sunmaktadır. Türkiye’nin sektörel ihracat potansiyelini belirlemek için Model 5 oluşturulmuştur.

$$\ln EXP_{ijk,t} = \beta_0 + \beta_1 \ln GDP_{i,t} + \beta_2 \ln GDP_{j,t} - \beta_3 \ln DIST_{ij} + \beta_4 \ln STA_{ij,t} + \beta_5 \ln TÜRK_j + \beta_6 \ln ASYA_{j,t} + \beta_7 \text{Sektör} * \text{Asya} + u + \varepsilon_{ij} \quad (5)$$

Model 5’te yer alan k indisi sektörü temsil etmektedir. Aynı zamanda u değişkeni sektörler için sabit etkiyi ifade etmektedir. $\text{Sektör} * \text{Asya}$ etkileşim terimi de Asya politikasının sektörler arasında farklılığın görülebilmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Çekim modeli yapısı itibarıyla çarpımsal formda (doğrusal olmayan) oluşturulmuştur. Bu nedenle modelin regresyon analizi ile sınanması için değişkenlerin doğal logaritması alınarak doğrusallaştırma işleminin yapılması gerekmektedir. Monte Carlo simülasyonları sonucunda geleneksel çekim modelinin doğrusal hale getirilmesi durumunda değişen varyans sorununun ortaya çıkabileceği ifade edilmektedir (Silva ve Tenreyro, 2006:641). Diğer yandan Westerlund ve Wilhelmson (2011), bağımlı değişkende sıfır gözlemlerin olduğu bir serinin doğrusal logaritmik şekilde tahmin edilmesinin sapmalı sonuçlara yol açacağını belirtmiştir. Bu iki temel sorunun aşılması amacıyla Poisson Pseudo En Çok Olabilirlik (Poisson Pseudo-Maximum Likelihood-PPML) tahmincisi önerilmektedir (Silva ve Tenreyro, 2006; Pfaffermayr, 2023; Larch vd., 2025). PPML yöntemi, bağımlı değişkenin logaritmasını almadan tahmin yapılmasına olanak tanıyarak hem sıfır değerli gözlemleri analize dahil etmekte hem de değişen varyans altında tutarlı sonuçlar üretmektedir (Yotov vd., 2016).

$$X_{ij} = \exp[\beta_0 + \beta_1 \ln Y_i + \beta_2 \ln Y_j - \beta_3 \ln DIST_{ij} + \sum \delta_n Z_{ij}] * \varepsilon_{ij} \quad (6)$$

Model 6'da; bağımlı değişken olan X_{ij} modele doğrudan seviye değerleri ile eklenmektedir. Bu yaklaşım sadece mevcut ticareti değil, aynı zamanda potansiyel barındıran ancak henüz gerçekleşmemiş (0 değerli) pazarların da tespit edilmesini sağlamaktadır. Bu nedenlerle çalışmada PPML tahmincisi kullanılmıştır.

3. Bulgular

Türkiye'nin Asya ülkelerine ihracatı 2007-2024 dönemi için çekim modeli ile araştırılmış ve bulgular bu bölümde sunulmuştur. Analizde sırasıyla (A) Tinbergen'in (1962) klasik çekim modeli, (B) genişletilmiş çekim modeli ve (C) ithalatçı sabit etkiler modeli ile tahmin edilmiştir. Birinci model, Tinbergen (1962) tarafından literatüre kazandırılan klasik çekim modelini esas almaktadır. Bu modelin en büyük üstünlüğü, ekonomik büyüklükleri GSYH ve coğrafi mesafeyi temel alarak ticari akımların en yalın ve teorik olarak en saf varsayımlar altında test edilmesine olanak tanınmasıdır. İkinci model, geleneksel değişkenlerin ötesine geçerek çalışmanın ana sorunsalına odaklanmaktadır. Birinci modele karşı üstünlüğü, kurulan politika yapıcı kukla değişkenler vasıtasıyla Yeniden Asya Girişiminin ticari taraflar üzerindeki somut etkilerini ölçebilmesidir. Böylece stratejik dış politika dönüşümlerinin ihracat performansı üzerindeki net marjinal katkısı izole edilebilmektedir. Üçüncü model ise, panel veri analizlerinde dikkat edilmesi gereken ithalatçı ülke sabit etkilerini (importer fixed effects) yapıya dahil ederek ilk iki modelin metodolojik sınırlarını geliştirmektedir. Bu spesifikasyonun önceki modellere göre temel üstünlüğü, ithalatçı ülkelerin zaman içinde değişmeyen, ancak modele dahil edilmediğinde içsellik ve dışarıda bırakılmış değişken yanlışlığına yol açabilecek gözlenemeyen kurumsal, kültürel veya saklı korumacı politikalarını kontrol altına alabilmesidir.

Tablo 1: PPML Tahmin Sonuçları

	EXP (A)	EXP (B)	EXP (C)
GDP_i	1,006***	0,573***	0,472***
	(-0,117)	(0,103)	(0,116)
GDP_d	0,439***	0,572***	0,698***
	(-0,065)	(0,065)	(0,160)
Dist	-1,619***	-1,558***	-2,450***
	(-0,125)	(0,125)	(0,476)
STA		0,586***	0,135
		(0,195)	(0,199)
Türk		0,875***	2,914***
		(0,202)	(0,533)
Asya		0,186***	0,164**
		(0,089)	(0,078)
Sabit Terim	-5,370	2,109	8,479
	(3,497)	(1,973)	(5,906)
N	468	468	468

	EXP (A)	EXP (B)	EXP (C)
R ²	0,84	0,90	0,93
İthalatçı Sabit Etki	Yok	Yok	Var

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 1’de modellerin istatistiksel geçerliliğini ölçen R² değerleri incelendiğinde; birinci modelin %84, ikinci modelin %90, üçüncü modelin ise %93 oranında bir açıklama gücüne sahip olduğu görülmektedir. Beklentilere uygun olarak Türkiye’nin ve Asya ülkelerinin GSYH’sinde meydana gelen artışın ihracata etkisi pozitifdir. Bu sonuç ekonomik büyüklüğün ihracat hacmini artıran temel güç olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer yandan uzaklık değişkeninin Türkiye’nin ihracatına etkisinin negatif olduğu tespit edilmiştir. Bu etki artan ulaştırma maliyetleri ve lojistik zorluklar nedeniyle ihracat üzerinde baskılayıcı bir unsur olduğunu göstermektedir.

Serbest ticaret anlaşmalarının (STA) etkileri incelendiğinde; temel çekim modeli ile genişletilmiş çekim modelinde STA varlığının ihracata etkisinin pozitif olduğu belirlenmiştir. İthalatçılara ait gözlenemeyen sabit etkilerin olduğu modelde, STA’nın ihracat üzerinde belirgin bir rolü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç STA’ların ithalatçı ülkelerin koşullarından etkilendiğini göstermektedir. İthalatçı ülkenin TDT üyesi olmasının, Türkiye’nin ihracatını pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Son olarak Asya politikasının etkisi incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹

Tablo 2’de, Asya politikalarının birbirinden heterojen sektörler üzerindeki yansımaları sunulmaktadır.

Tablo 2: Sektörel PPML Tahmin Sonuçları

	EXP (1)	EXP (2)
Gdp_o	0,548***	0,548***
	(0,150)	(0,159)
Gdp_d	0,691***	0,691***
	(0,150)	(0,188)
Dist	-2,518***	-2,518***
	(0,548)	(0,581)
STA	0,131	0,131
	(0,188)	(0,217)
Türk	2,892***	2,892***
	(0,752)	(0,765)

¹Çalışmada, 2019 yılında başlatılan Yeniden Asya Girişiminin etkilerini, aynı döneme rastlayan Covid-19 pandemisinin konjonktürel etkilerinden ayırtmak amacıyla ikili bir kukla değişken stratejisi izlenmiştir. Pandeminin yarattığı tedarik zinciri kırılmalarının ve talep şoklarının 2019-2020 dönemindeki geçici etkisini kontrol altına almak için bu yıllara özgü bir pandemi kukla değişkeni tanımlanmış; bu değişken ilgili yıllar için 1, diğer yıllar için 0 değerini almıştır. Buna karşın “Yeniden Asya” politika değişkeni, girişimin ilan edildiği 2019 yılından itibaren kalıcı bir stratejik yön değişimini temsil edecek şekilde yapılandırılmıştır (2019 öncesi 0, 2019 ve sonrası 1: 1 Bu yaklaşım, ampirik modelin sadece pandemiden kaynaklanan kısa vadeli sapmaları değil, devlet tarafından yönlendirilen ve süreklilik arz eden stratejik dış ticaret hamlelerinin yarattığı yapısal dönüşümü daha net bir biçimde ölçmesine olanak sağlamıştır. Böylelikle, gözlemlenen pozitif ihracat etkisinin küresel konjonktürel bir dalgalanmadan ziyade, politikanın uzun vadeli başarısına işaret ettiği değerlendirilmektedir.

	EXP (1)	EXP (2)
Asya	0,136**	
	(0,068)	
Sektör*Asya_s1		0,339
		(0,277)
Sektör*Asya_s2		-2,829***
		(0,298)
Sektör*Asya_s3		0,167
		(0,477)
Sektör*Asya_s4		-1,071**
		(0,459)
Sektör*Asya_s5		-2,019***
		(0,352)
Sektör*Asya_s6		0,445**
		(0,226)
Sektör*Asya_s7		0,663***
		(0,172)
Sektör*Asya_s8		1,115***
		(0,188)
Sektör*Asya_s9		0,409*
		(0,223)
Sektör*Asya_s10		-1,254**
		(0,433)
Sabit Terim	4,394	4,394
	(5,361)	(6,298)
N	4680	4680
R ²	0,32	0,48
Sektör Sabit Etki	Var	Var
İthalatçı Sabit Etki	Var	Var

Not: ***,** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir. “S” sektörün kısaltmasını, yanındaki rakam ise hangi sektör olduğunu ifade etmektedir. Sırasıyla: 1, Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri; 2, İçki ve Tütün; 3, Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler; 4, Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler; 5, Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar; 6 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri; 7, Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar; 8, Makinalar ve Ulaştırma Araçları; 9, Çeşitli Mamül Eşya; 10, SITC’de Sınıflandırılmamış Eşyalar (Tedavülde Olmayan, Paralar, Parasal Tabanlı Altınlar) sektörlerini ifade etmektedir.

Tablo 2’de yer alan sonuçlara göre, ihracatçı ve ithalatçı ülkelerin GSYH’sinde meydana gelen artışın sektörel ihracat üzerinde pozitif bir etki oluşturduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık, mesafe değişkeninin etkisi negatiftir. Ayrıca ithalatçı ülkenin Türk devletleri arasında yer almasının ihracatı artırıcı etkisinin sektörler düzeyinde devam ettiği görülmektedir. Serbest ticaret anlaşmalarının ise Türkiye’nin ihracatı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Genişletilmiş çekim modeli sonuçları, 2019 sonrası uygulanan Yeniden Asya Girişiminin ihracat üzerindeki etkilerinin sektörel bazda farklılaştığını göstermektedir. Bu kapsamda, söz konusu politika başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri, başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar, makinalar ve ulaştırma araçları ile çeşitli mamül eşya sektörlerinin ihracatını olumlu yönde desteklerken; içki ve tütün, mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünler,

hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar ile mumlar ile SITC’de sınıflandırılmamış eşyalar (tedavülde olmayan paralar ve parasal tabanlı altınlar) sektörlerinde ihracatta düşüşe neden olmuştur. Canlı hayvan ve gıda maddeleri ile akaryakıt hariç yenilmeyen hammadde sektörlerinin ise bu politikadan istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkilenmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte sektörel düzeyde gözlemlenen bu farklılaşmanın, brüt ihracat verilerine dayalı ölçümlerin küresel değer zincirleri içindeki katma değer dinamiklerini tam olarak yansıtamadığından da kaynaklanabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Heiland ve Šváb, 2025). Bu farklılaşma, ticaret politikalarının etkilerinin yalnızca ikili ilişkilerle değil, ülkelerin ve sektörlerin bölgesel entegrasyon ağlarındaki konumlarıyla da şekillendiğini ortaya koyan bulgularla örtüşmektedir (Yang ve Liu, 2024).

Çekim modeli sonuçları kullanılarak hesaplanan ihracat potansiyeli oranları Asya ve Türk devletleri coğrafyasındaki ticaretin yoğunluğunu ve henüz değerlendirilmemiş fırsat alanlarını ortaya koymaktadır. Potansiyel oranı ($P = \text{Gerçekleşen İhracat} / \text{Hesaplanan İhracat}$) 1’den küçük olan ülkeler “eksik ticaret” (potansiyel var), 1’den büyük olanlar ise “yoğun ticaret” (beklentinin üzerinde performans) kategorisinde değerlendirilmiştir.

Tablo 3: Ticaret Potansiyeli Sonuçları

	Gerçekleşen İhracat (\$)	Hesaplanan İhracat (\$)	İhracat Potansiyeli Oranı	İhracat Potansiyeli Olan Ülkeler (\$)
Myanmar	7.591.510	38.066.260	0,199	30.474.750
Brunei	2.160.483	4.991.822	0,433	2.831.339
Türkmenistan	1.096.066.048	2.094.025.216	0,523	997.959.168
Filipinler	140.428.856	241.868.736	0,581	101.439.880
Çin	3.388.418.250	5.159.979.008	0,657	1.771.560.704
Afganistan	210.904.732	316.983.840	0,665	106.079.104
Bangladeş	427.981.481	627.251.904	0,682	199.270.416
Kamboçya	21.878.773	29.962.818	0,730	8.084.045
Endonezya	386.033.470	494.507.712	0,781	108.474.240
Tacikistan	373.457.394	454.633.696	0,821	81.176.304
Malezya	448.902.417	532.908.384	0,842	84.005.968
Hindistan	1.517.158.787	1.754.007.808	0,865	236.849.024
Singapur	1.084.285.467	1.236.760.704	0,877	152.475.232
Sri Lanka	104.652.609	119.338.344	0,877	14.685.735
Azerbaycan	3.081.610.465	3.497.609.472	0,881	415.999.008
Vietnam	418.972.806	472.893.504	0,886	53.920.696
Tayland	291.207.965	324.477.024	0,897	33.269.060
Güney Kore	971.143.745	1.076.295.296	0,902	105.151.552
Rusya	8.561.685.561	8.864.344.064	0,966	302.658.496
Laos	6.550.143	5.202.332	1,259	-1.347.811
Özbekistan	2.228.046.869	1.765.632.000	1,262	-462.414.880
Kırgızistan	1.379.673.734	1.087.138.304	1,269	-292.535.424
Pakistan	918.027.963	719.946.816	1,275	-198.081.152
Japonya	717.102.545	505.884.992	1,418	-211.217.552
Moğolistan	137.702.311	96.743.120	1,423	-40.959.192
Kazakistan	3.315.526.768	2.275.438.336	1,457	-1.040.088.448

Tablo 3’teki sonuçlara göre Myanmar’a ihracat potansiyelinin sadece %20’si kullanıldığı görülmektedir. Bu ülkeye yaklaşık 30,5 milyon dolarlık bir ek ihracat alanı bulunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre Burundi’ye

yapılan ihracatın ise yaklaşık 3 milyon dolar daha artırılabilceği tespit edilmiştir. İhracat verilerine dayalı analizler, “Yeniden Asya” politikasının söz konusu pazarlarda “henüz pazara giriş aşamasında olduğuna işaret etmektedir. Türkmenistan’a mevcut ihracat yaklaşık 1 milyar dolarlık yapıyor olsa da bu rakam 2 milyar doların üzerine çıkabilmektedir. Tahmin sonuçlarına göre ihracat potansiyeli olan en büyük ülke Çin’dir. Türkiye’nin 3,4 milyar dolarlık ihracatı olmasına rağmen model 5,1 milyar dolarlık bir ihracat hacmi öngörmektedir. Filipinler, Bangladeş, Endonezya, Singapur gibi orta sıralarda yer alan ülkeler “Yeniden Asya” politikası kapsamında ihracatın hızla artırılabilceği “yükselen” pazarlar olarak değerlendirilmektedir. Azerbaycan, Vietnam, Tayland, Güney Kore ve Rusya pazarında gerçekleşen ihracat ile hesaplanan potansiyel neredeyse eşitlenmiştir. Bu pazarlarda ihracatı daha fazla artırmak için yeni ürün gruplarının veya ticaret anlaşmalarının (yapısal değişikliklerin) gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan Özbekistan (1,26), Kırgızistan (1,27) ve Kazakistan (1,46) oranları, Türkiye’nin bu ülkelerle olan tarihi, kültürel ve siyasi bağlarının ekonomik modele pozitif bir “çarpan etkisi” olarak yansıdığını göstermektedir. Özellikle Kazakistan’a yapılan ihracatın beklentilerin 1 milyar doların üzerinde olması dikkat çekmektedir. Aynı zamanda Laos, Pakistan, Japonya ve Kamboçya’ya potansiyelin üzerinde ihracat yapılmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye’nin Yeniden Asya Girişiminin ihracat performansı ve ihracat potansiyeli üzerindeki etkilerini genişletilmiş çekim modeli çerçevesinde incelemektedir. 2007-2024 döneminde Türkiye’nin 26 Asya ülkesine gerçekleştirdiği ihracatı kapsayan panel veri seti kullanılarak ve Poisson Pseudo En Çok Olabilirlik (PPML) tahmincisi uygulanarak elde edilen bulgular, devlet tarafından yönlendirilen stratejik bir dış ticaret girişiminin ticaret akımları üzerinde ölçülebilir etkiler yaratabildiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, Yeniden Asya Girişiminin yalnızca diplomatik veya söylemsel bir politika tercihi olmadığını, aynı zamanda ihracat performansında somut sonuçlar doğuran stratejik bir yön değişimi olduğunu da göstermektedir. Temel çekim modeli bulguları, ithalatçı ülkelerin ekonomik büyüklükleri ve coğrafi mesafe gibi geleneksel değişkenlerin Türkiye’nin Asya ülkelerine yönelik ihracatında belirleyici olmaya devam ettiğini doğrulamaktadır. Bununla birlikte 2019 sonrası dönemi temsil eden politika değişkeninin modele dahil edilmesi, Türkiye’nin Asya pazarlarına yönelik stratejik yöneliminin ihracat akımları üzerinde ilave ve anlamlı bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, ticaret akımlarının yalnızca yapısal ekonomik faktörlerle değil, aynı zamanda uzun vadeli ve devlet tarafından yönlendirilen politika tercihlerinin etkisiyle de şekillenebileceğine işaret etmektedir.

Çalışmanın temel katkılarından biri Yeniden Asya Girişiminin etkilerinin sektörler arasında homojen olmadığını ortaya koymasıdır. Sektörel düzeyde gerçekleştirilen analizler, politika etkisinin bazı sektörlerde (başka yerde

belirtilmeyen kimya sanayi ve buna bağlı sanayi ürünleri, başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar, makinalar ve ulaştırma araçları ile çeşitli mamül eşya sektörü) ihracatı artırıcı yönde daha belirgin olduğunu, bazı sektörlerde ise bu etkinin sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, tek tip politika etkisi varsayımının geçerliliğini sorgulamakta ve stratejik dış ticaret girişimlerinin sektörlerin teknolojik yapısı, üretim kapasitesi ve küresel değer zincirlerine entegrasyon düzeyi gibi faktörlerle etkileşim içinde çalıştığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla ihracat politikalarının tasarımıyla sektörler arası farklılıkların dikkate alınması, politika etkinliği açısından kritik önem taşımaktadır. İhracat potansiyeline ilişkin bulgular, Türkiye'nin Asya pazarlarında halen önemli ölçüde değerlendirilmemiş ihracat fırsatlarına sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, politika değişimlerinin ardından fiili ihracat ile tahmin edilen potansiyel arasındaki farkın "eksik ticaret" (missing exports) olarak yorumlanabileceğini ortaya koyan son dönem literatürüyle de uyumludur (Sorgho, 2024). Yeniden Asya Girişiminin ihracat performansını olumlu yönde etkilediği görülmekle birlikte fiili ihracat düzeyleri ile çekim modeli tarafından tahmin edilen potansiyel ihracat düzeyleri arasındaki farkın birçok ülke açısından devam ettiği tespit edilmiştir. Bu sonuç, Türkiye'nin Asya'ya yönelik stratejik açılımının olumlu etkiler üretmesine rağmen mevcut ihracat potansiyelinin henüz tam anlamıyla hayata geçirilemediğine işaret etmektedir. Elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, stratejik dış ticaret girişimlerinin etkili olabilmesi için farklılaştırılmış ve hedefe yönelik politika yaklaşımlarının benimsenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Genel ve tek boyutlu politika çerçevelerinin, sektörler ve pazarlar arasındaki yapısal farklılıklar göz önüne alındığında, ihracat potansiyelinin tam olarak kullanılmasını sağlamada yetersiz kalabileceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, sektör bazlı stratejiler geliştirilmesi ve ihracatın teknoloji yoğunluğu ile katma değerinin artırılmasına yönelik politikaların önceliklendirilmesi önem taşımaktadır.

Politika önerileri açısından bakıldığında, Türkiye'nin Asya pazarlarındaki ihracat performansını güçlendirebilmesi için Yeniden Asya Girişiminin genel vizyonunun, somut ve tamamlayıcı politika araçlarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Ticaret maliyetlerinin azaltılması, lojistik altyapının güçlendirilmesi ve firmaların Asya pazarlarına ilişkin bilgiye erişiminin artırılması, ihracatın genişlemesine katkı sağlayabilecek temel politika alanlarıdır. Ayrıca belirli sektörlerde gözlemlenen olumlu politika etkilerinin güçlendirilmesi amacıyla inovasyon destekleri, standartlara uyum ve üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik teşviklerin ön plana çıkarılması faydalı olacaktır. Öte yandan, ihracat potansiyelinin halen değerlendirilememiş olması Türkiye'nin üretim ölçeği, teknolojik yetkinlikler ve pazar bazlı düzenleyici gereklilikler gibi alanlarda karşılaştığı yapısal kısıtların giderilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Firmaların Asya pazarlarına entegrasyonunu kolaylaştıracak kurumsal düzenlemeler ve ticaret diplomasisi ile sanayi politikası arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi, stratejik dış

ticaret girişimlerinin etkinliğini artırabilecek önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışma, Yeniden Asya Girişiminin Türkiye'nin ihracat performansı üzerindeki etkilerini ampirik olarak ortaya koysa da bazı yapısal ve dönemsel kısıtlılıklara sahiptir. Özellikle, politika kukla değişkeninin başlangıç yılı olan 2019'un küresel Covid-19 pandemisi ve buna bağlı tedarik zinciri dönüşümleriyle çakışması, gözlemlenen pozitif etkinin ne kadarının doğrudan stratejik hamlelerden ne kadarının küresel konjonktürden kaynaklandığının ayrıştırılmasını güçleştirmektedir (Matzner vd., 2023). Ayrıca mevcut analiz, sektör düzeyindeki verilere dayanmakta olup firma düzeyindeki mikro uyum süreçlerini ve stratejik dış ticaret girişimlerinin alt mekanizmalarını doğrudan yansıtmamaktadır. Stratejik dış ticaret politikalarının fiili ticaret akımlarına dönüşme sürecindeki olası zaman gecikmeleri (time-lag) de çalışmanın kapsamı dışında kalmıştır. Mevcut çalışmada kısıtlar dahilinde döviz kurları dışarıda bırakılmış olsa da literatür ihracat performansında partner ülkelere özgü ikili reel kur hareketlerinin belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye ile partner ülkelerin reel kur değişimleri arasındaki farkların ampirik olarak modellenmesi özellikle Türkiye'nin son dönemde uygulamaya koyduğu Yeniden Asya Girişimi kapsamındaki ticari potansiyelin analiz edilmesi açısından dış ticaret politikalarına önemli bir katkı sunacağı değerlendirilmektedir. Diğer yandan, firma düzeyinde verilerle politikanın gecikmeli etkilerini incelemesi ve lojistik engeller gibi yapısal faktörleri modele dahil etmesi Türkiye'nin Asya pazarlarındaki potansiyelini hayata geçirebilmesi için daha spesifik yol haritaları sunacaktır.

Sonuç olarak bu çalışma, devlet tarafından yönlendirilen stratejik dış ticaret girişimlerinin, ampirik ticaret modelleri çerçevesinde ölçülebilir etkiler yaratabildiğini ortaya koyarak uluslararası ticaret literatürüne katkı sunmaktadır. Hem toplam ihracat hem de sektörel düzeyde elde edilen bulgular, politika yönelimlerdeki değişimlerin ve yapısal heterojenliğin ihracat performansını şekillendirmede önemli rol oynadığını göstermektedir. Politika yapıcılar açısından bu sonuçlar, stratejik dış ticaret girişimlerinin başarısının yalnızca diplomatik açılımlara değil, aynı zamanda sektör bazlı, hedefe yönelik ve üretim kapasitesiyle uyumlu politika tasarımlarına bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle Asya gibi dinamik ve hızla dönüşen pazarlarda, bu tür bütüncül ve farklılaştırılmış yaklaşımlar, ihracatın sürdürülebilir biçimde artırılması açısından kritik öneme sahiptir.

Kaynakça

- Abbas, S., Shtun, V., Sapogova, V. ve Gleb, V. (2025), Russian Global Export Flow and Potential: Evidence from Augmented Gravity Model, *International Journal of Emerging Markets*, 20(2), 499-514, <https://doi.org/10.1108/IJOEM-02-2022-0285>
- Abbas, S. ve Waheed, A. (2015), Pakistan's Export Potential: The Gravity Model Approach, *Global Economic Review*, 44(3), 327-347, <https://www.jstor.org/stable/24737396>

- Altay, S. (2024), Trade Policy Review of Turkey, *The World Economy*, 47(9), <https://doi.org/10.1111/twec.13609>
- Anderson, J.E. (1979), A Theoretical Foundation for the Gravity Equation, *American Economic Review*, 69(1), 106-116.
- Batra, A. (2006), India's Global Trade Potential: The Gravity Model Approach, *Global Economic Review*, 35(3), 327-361, <https://doi.org/10.1080/12265080600888090>
- Bergstrand, J.H. (1989), The Generalized Gravity Equation, Monopolistic Competition, and the Factor-Proportions Theory in International Trade, *The Review of Economics and Statistics*, 71(1), 143-153, <https://doi.org/10.2307/1928061>
- Bergstrand, J.H. (1990), The Heckscher-Ohlin-Samuelson Model, the Linder Hypothesis, and the Determinants of Bilateral Intra-Industry Trade. *The Economic Journal*, 100(403), 1216-1229, <https://doi.org/10.2307/2233969>
- Centre d'Études Prospectives et d'Informations Internationales (CEPII), (2024), GeoDist Database, https://www.cepii.fr/CEPII/en/bdd_modele/presentation.asp?id=6
- Deardorff, A.V. (1995), Determinants of Bilateral Trade: Does Gravity Work in a Neoclassical World? (NBER Working Paper No.5377), National Bureau of Economic Research, <https://doi.org/10.3386/w5377>
- Deluna, R.S., Jr. ve Cruz, E.D. (2014), *Philippine Export Efficiency and Potential: An Application of Stochastic Frontier Gravity Model*, In Proceedings of SOCIOINT14-International Conference on Social Sciences and Humanities, 701-711, OCERINT International Organization Center of Academic Research, http://www.ocerints.org/Socioint14_e-publication/papers/351.pdf
- Dışışleri Bakanlığı (2019), *Sayın Bakanımızın Yeniden Asya Çalıştayı Hitabı*, <http://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-yeniden-asya-calistayi-hitabi-26-12-19.tr.mfa>
- Díaz-Mora, C., Esteve-Pérez, S. ve Gil-Pareja, S. (2023), A Re-Assessment of the Heterogeneous Effect of Trade Agreements Using Intra-National Trade Flows, *Economic Analysis and Policy*, 77, 940-951, <https://doi.org/10.1016/j.eap.2023.01.008>
- Dinçer, G. (2014), Dış Ticaret Kuramında Çekim Modeli, *Ekonomik Yaklaşım*, 24(88), 1-34.
- Eita, J.H. (2016), Estimating Export Potential for a Small Open Economy Using a Gravity Model Approach: Evidence from Namibia, *The Journal of Developing Areas*, 50(4), 273-288, <https://doi.org/10.1353/jda.2016.0165>
- Eurasian Research Institute (2021), *Haftalık e-bülten* (No.300, 29 Mart-4 Nisan 2021), <https://eurasian-research.org/wp-content/uploads/2021/04/Haftalik-e-bulten-29.03.2021-04.04.2021-No-300.pdf>
- Head, K. ve Mayer, T. (2014), Gravity Equations: Workhorse, Toolkit, and Cookbook. In G. Gopinath, E. Helpman, & K. Rogoff (Eds.), *Handbook of*

- International Economics*, 4, 131-195, Elsevier, <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-54314-1.00003-3>
- Heiland, I. ve Šváb, P. (2025), Estimating Gravity Equations for Trade in Value Added: A Structural Perspective, *Economics Letters*, 254, 112476, <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2025.112476>
- Huang, Q., Gönenç, D., Ergenç, C. ve Ünlüsoy, S. (2024), Introduction to the Special Issue “Turkey, Asia, and the EU in a Changing Global Order”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 26(5), 593-596, <https://doi.org/10.1080/19448953.2024.2308959>
- Isard, W. ve Peck, M.J. (1954), Location Theory and International and Interregional Trade, *The Quarterly Journal of Economics*, 68(1), 97-114, <https://doi.org/10.2307/1881920>
- Jing, S., Leng, Z., Cheng, J. ve Shi, Z. (2020), China's Renewable Energy Trade Potential in the “Belt-and-Road” Countries: A Gravity Model Analysis, *Renewable Energy*, 161, 1025-1035, <https://doi.org/10.1016/j.renene.2020.06.134>
- Kassa, A.A. (2013), Evaluation of Ethiopia's Bilateral and Potential Exports in the Middle East: A Gravity Model Approach, *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 4(1), 198.
- Larch, M., Shikher, S. ve Yotov, Y.V. (2025), Estimating Gravity Equations: Theory Implications, Econometric Developments, and Practical Recommendations, *Review of International Economics*, 33(5), 1066-1092, <https://doi.org/10.1111/roie.12789>
- Lee, W., Mulabdic, A. ve Ruta, M. (2023), Third-Country Effects of Regional Trade Agreements: A Firm-Level Analysis, *Journal of International Economics*, 140, 103688, <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2022.103688>
- Lin, Q. ve Lin, X. (2023), Unveiling the Trade and Welfare Effects of Regional Services Trade Agreements: A Structural Gravity Approach, *Economic Modelling*, 127, 106426, <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2023.106426>
- Jomit, C.P. (2014), Export Potential of Environmental Goods in India: A Gravity Model Analysis, *Transnational Corporations Review*, 6(2), 115-131, <https://doi.org/10.1080/19186444.2014.11658386>
- Matzner, A., Meyer, B.E. ve Oberhofer, H. (2023), Trade in Times of Uncertainty, *The World Economy*, 46(9), 2564-2597, <https://doi.org/10.1111/twec.13463>
- Miankhel, A.K., Kalirajan, K. ve Thangavelu, S.M. (2014), Australia's Export Potential: An Exploratory Analysis, *Journal of the Asia Pacific Economy*, 19(2), 230-246, <https://doi.org/10.1080/13547860.2013.820472>
- Mulabdic, A. ve Yasar, P. (2021), *Gravity Model-Based Export Potential: An Application to Turkey* (Policy Research Working Paper No.9557), World Bank.
- Pfaffermayr, M. (2023), Cross-Sectional Gravity Models, PPML Estimation, and the Bias Correction of the Two-Way Cluster-Robust Standard Errors,

- Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 85(5), 1111-1134, <https://doi.org/10.1111/obes.12553>
- Silva, J.S. ve Tenreyro, S. (2006), The Log of Gravity, *The Review of Economics and Statistics*, 88(4), 641-658, <https://doi.org/10.1162/rest.88.4.641>
- Sorgho, Z. (2024), US Suspension Policy from the African Growth and Opportunity Act (AGOA): An Estimation of the Missing Exports from sub-Saharan Africa, *South African Journal of Economics*, 92(4), 524-548, <https://doi.org/10.1111/saje.12387>
- Süleyman, S. (2022), An Analysis of Sectoral Export Potential of Turkey by Using Structural Gravity model, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1094434>
- Tinbergen, J. (1962), Shaping the World Economy: Suggestions for an International Economic Policy, Twentieth Century Fund, New York
- Üngör, Ç. (2025), Turkey's Asia Anew Initiative: The Limits of Middle Power Activism? *Third World Quarterly*, 46(4), 429-445, <https://doi.org/10.1080/01436597.2025.2478558>
- Westerlund, J. ve Wilhelmsson, F. (2011), Estimating the Gravity Model without Gravity Using Panel Data, *Applied Economics*, 43(6), 641-649, <https://doi.org/10.1080/00036840802599784>
- World Bank (2025), World Development Report 2025, World Bank, <https://www.worldbank.org>
- Yang, Y. ve Liu, W. (2024), Free Trade Agreements and Domestic Value Added in Exports: An Analysis from the Network Perspective, *Economic Modelling*, 132, 106656. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2024.106656>
- Yotov, Y.V., Piermartini, R., Monteiro, J.A. ve Larch, M. (2016), An Advanced Guide to Trade Policy Analysis: The Structural Gravity Model, World Trade Organization.
- Zhai, H. (2023), Evaluation of China-ASEAN Trade Status and Trade Potential: An Empirical Study Based on a Gravity Model, *PLOS ONE*, 18(9), e0290897, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0290897>

